

AKADÉMIAI KIADÓ

Gáspár Dorottya (1942–2021)

Archaeologiai Értesítő

146 (2021) 263–264

DOI:

10.1556/0208.2021.00021

© 2021 Akadémiai Kiadó, Budapest

NEKROLÓG

Hosszú és nehéz, betegen töltött évek után Gáspár Dorottya 2021. május 14-én elhunyt. Elhagyta szerett szaktárgyát, kedves virágait, gyöngyeit, és eltávozott közülünk.

1942-ben született Vácon. Egyetemi tanulmányait 1965 és 1970 között az Eötvös Loránd Tudományegyetemen végezte, ahol régészetből és latin nyelvből diplomázott.

Munkahelye 1994-ig, nyugdíjba vonulásáig, a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézete volt. 1993-ban kezdett tanítani a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Ókortörténeti Tanszékén, majd 1994 és 1997 között az egyetem állományában docensként. Ezt követően az egri Eszterházy Károly Főiskola Történelem tanszékén is tartott órákat.

Az egyetem elvégzése után rövidesen elkészítette disszertációját, és 1973-ban doktorált. Az igen jelentős forrásgyűjtésen és értelmezésen alapuló munkáját egy sokat vitatott témában írta „Az eskü a rómaiaknál és a *sacramentum militiae*” címmel. Alapos és mélyreható filológiai vizsgálatot végzett annak feltárására, hogy a katonai nyelvezetben mit jelent a *sacramentum* szó, és az eskütételre miért nem a szokásos *ius iurandum* terminust használták. Megállapította, hogy a *sacramentum militiae* nem csupán az eskü letételét, hanem a katonává avatás teljes és titkos szertartásait is jelenti. Foglalkozott a vonatkozó szertartások értelmezésével is. Disszertációjának sajnos csak az összefoglaló része jelent meg tíz év múlva, és a hatalmas anyaggyűjtés kiadatlan maradt. A témát nem tekintette befejezettnek, és a későbbiekben is foglalkoztatta.¹

Disszertációjának készítésével egy időben áldozatos munkával rendezte sajtó alá Erdélyi Gizella hagyatékának a római császárkori kőfaragással foglalkozó részét, ami 1974-ben jelent meg.² Ez a munka gyümölcsöző hatású volt, mert a római kőfaragó művészet vizsgálata Gáspár Dorottya számára további kutatási feladatot inspirált. Évtizedekkel később több tanulmányt és egy nagyszabású, háromkötetes munkát is publikált a témából.³

Kandidátusi disszertációját 1984-ben védte meg olyan témában, amellyel már évtizede foglalkozott, és a későbbiekben egyik legfontosabb kutatási területe lett: „A római fémművesség emlékei Pannoniában, különös tekintettel a ládikaveretekre”. Teljes anyaggyűjtése és értékelése az *Antaeus* 1986-os évfolyamában, két kötetben jelent meg.⁴ Későbbi kutatásai során több tucat tanulmány született a *scriniumok* filológiai vizsgálatának és a tárgyak értelmezésének témakörében. Gáspár Dorottya a már tizenöt évvel korábban, a pannoniai ládikaveretekről készített könyvét időben és a témában jelentősen kibővítette.⁵ Alapvető monográfiájában nemcsak a korábbi császárkori ládikákkal foglalkozott, hanem a ládikákhoz kapcsolódó más tárgyakkal, kulcsokkal, zárossal. Tucatnyi tanulmányban vizsgálta a pannoniai régi és új ládikaleletek díszítését, figurális ábrázolásait (Tamási, Fenékpusztá, Pápasalamon, Ságvár, Királyszentistván stb.).

Összefoglalta, értékelte és értelmezte a pannoniai ókeresztény leleteket.⁶ Könyvével a jelentős számú leletcsoport a nemzetközi kutatás számára is megismerhetővé vált. Munkájának egy része magyarul is megjelent. Pannonia régészetről önálló kézikönyvet állított össze.⁷

Gáspár Dorottya a pannoniai vizuális kultúra nem egy területén alapvető és maradandó kutatást végzett. Egyéni hangú kérdésfelvetéseivel és kritikai szemléletével maradandóan hozzájárult a késő római korszak tárgyi emlékeinek megismeréséhez.

Omnes sancti martyres Pannoniae orate pro ea!

Tóth Endre

¹GÁSPÁR 2008.

²ERDÉLYI 1974.

³GÁSPÁR 2016.

⁴GÁSPÁR 1986.

⁵GÁSPÁR–MÓCSY 1971.

⁶GÁSPÁR 2002.

⁷GÁSPÁR 2010.

E-mail: teutanus@gmail.com

 AKJournals

IRODALOM

ERDÉLYI, GIZELLA

1974 A római kőfaragás és kőszobrászat Magyarországon. Apollo könyvtár 5. Budapest.

GÁSPÁR, DOROTTYA

1986 Römische Kästchen aus Pannonien. Bd. 1–2. Antaeus 15. Budapest.

2002 Christianity in Roman Pannonia: An evaluation of early Christian finds and sites from Hungary. British Archaeological Reports – International Series 1010. Oxford.

2006 Pannonia régészete. Agatha XX. Debrecen (Budapest 2008⁽²⁾)

2010 Pannonia kereszténysége I. Budapest.

2016 Pannoniai síremlékek I–III. – Római kori halottkultusz a mai Magyarország területén. Budapest.

GÁSPÁR, DOROTTYA–MÓCSI, ANDRÁS

1971 Spätromische Kästchenbeschläge in Pannonien. Acta Antiqua et Archaeologica 15. Szeged.

